

CAPITOLUL 1

Meridianul vârstei mijlocii

*Cele patru anotimpuri ale vieții: vârsta mijlocie –
anotimpul puterii, Currier & Ives, 1868*

Pentru prima dată în istorie, bărbații și femeile de vârstă mijlocie, planând undeva între 40 și 64 de ani, reprezintă segmentul cel mai mare, cel mai bogat și cel mai influent din SUA, aceștia constituind o treime din populație și controlându-i aproape 70% din valoarea netă. În *boomuri* la fel ca în recesiuni, o economie de zeci de miliarde le hrănește și le alimentează nevoile, capriciile și dorințele. Cu o educație mai bună și mai sănătoasă decât predecesorii lor, acești oameni aflați la mijlocul vieții sunt mai fericiți, mai productivi și mai

implicați decât orice alt grup. Femeile alcătuiesc prima generație care împlinește 40 și 50 de ani după mișcarea feministă și au opinii pe care mamele și bunicile lor abia și le puteau imagina. Durata de viață a crescut pe măsură ce descoperirile științifice au depășit multe dintre limitările trupului, cândva de netrecut. Viagra a restituit viața sexuală a bărbaților de vârstă mijlocie. Tratamentele de înfrumusețare, cum ar fi botoxul și injecțiile faciale, pot șterge stigma ridurilor faciale. Noile proceduri chirurgicale și strategii de recuperare pentru genunchi șubreziți și încheieturi care trosnesc permit trupurilor care îmbătrânesc să facă schi fond și să și-o tragă cu urâte.

Cu un secol în urmă, circumstanțele – de la deziluzia lăsată în urmă de Primul Război Mondial și până la apariția Hollywoodului și a consumerismului – au conspirat pentru a crea un cult al tinereții. „Eroul secolului al XX-lea”¹ era adolescentul celebrat pentru „puritate, putere fizică, nudism și *joie de vivre*”, a declarat istoricul Philippe Ariès în cartea sa de pionierat *Centuries of Childhood* (1963). Acele circumstanțe s-au schimbat. Acum, cu un număr nemaîntâlnit de americani aflați la mijlocul vieții care se pot aștepta să mai trăiască încă trei, patru sau cinci decenii, pare că secolul al XXI-lea aparține persoanelor de vârstă mijlocie.

Și totuși, dacă acesta este momentul cel mai bun posibil să fii la a doua tinerețe, de ce este atunci întâmpinată această perioadă a vieții, pe scară largă, cu resemnare sau regret, dezamăgire sau eschivă²? Nimeni nu este nerăbdător să-și arate cardul de pensionar care vine

prin poștă nesolicitat, la scurt timp după ce împlinește 50 de ani. Felicitările cu ocazia zilei de naștere sunt înlocuite cu glumele legate de pierderea auzului, libidourile scăzute și somnul de după-amiază. Vârsta mijlocie devine o poantă.

Sute de manuale de tip *self-help*, cărți de buzunar spirituale și memorii, promit să ghideze cititorii neliniștiți prin deceniile vârstei mijlocii. *Cooking with Hot Flashes*, *How to Survive Middle Age*, *In a Dark Wood: Personal Essays by Men on Middle Age* se numără printre titlurile care oferă sfaturi despre sex, exerciții fizice, diete, aspect exterior, naștere, părinți în vârstă, menopauză, crizele vârstei mijlocii, divorț, recăsătorire, religie și pierderea memoriei. Nenumărate bloguri online și articole din reviste pun la dispoziție amintiri personale, sfaturi și încurajări neîncetate. Facebook și Twitter sunt inundate de dramele cotidiene ale persoanelor de vârstă mijlocie.

Astfel de anxietăți și servicii i-ar fi derutat în totalitate pe americanii care trăiau la începutul anilor 1800, deoarece conceptul de vârstă mijlocie nu exista; nu fusese încă inventat. Vârsta mijlocie ar putea părea un adevăr universal, o lege fundamentală a naturii, cum este rotația Pământului în jurul Soarelui sau forța gravitației, dar este o creație a omului tot atât cât sunt și poliesterul sau regulile jocului de șah.

Ideea că termenul de „vârstă mijlocie“ ar fi o sursă a identității, care definește felul în care ne imaginăm viețile noastre interioare, felul în care ne vedem familiile și obligațiile profesionale și felul în care ne localizăm în

comunitate și cultură ar fi fost la fel de străine pentru strămoșii noștri ca iPad-urile și avioanele. Pentru femeile și bărbații obișnuiți, vârsta mijlocie nu a fost un subiect de discuție care să merite reflecție sau analiză. Oamenii de știință nu și-au închinat ani din carieră pentru a o studia. Revistele și cărțile nu au publicat eseuri asupra acestui subiect, iar corespondenții și jurnaliștii nu i-au dedicat pagini întregi în scrisorile sau jurnalele lor. Manualele de sfaturi nu s-au referit la comportament, haine sau activități care erau potrivite pentru oamenii de vârstă mijlocie, așa cum s-a întâmplat cu oricare altă perioadă a vieții. Nu existau medicamente, organizații, activități de timp liber, tratamente, muzică sau guru care să te învețe cum să fii puternic dedicat oamenilor aflați la a doua tinerețe. Înainte de anii 1900, Biroul Federal de Recensământ nici măcar nu se obosea să afle data nașterii. Erai tânăr, erai adult, apoi erai bătrân.

Stadiile vieții sunt fabricate. Așa cum a arătat Ariès, când a urmărit traseul inventării copilăriei până în secolele al XVI-lea și al XVII-lea, sau C.S. Lewis, care a datat inventarea iubirii romantice în Evul Mediu, nici cele mai familiare presupuneri nu au făcut întotdeauna parte din harta noastră mentală. Numai de-a lungul timpului au devenit ceva firesc și s-au statornicit în cotidian ca expresia „viața așa cum este ea“.

Desigur, oamenii s-au îndrăgostit de la facerea lumii, așa cum dintotdeauna au existat copii. Douglas, în *The Allegory of Love* (1936), a subliniat faptul că povestea

cu final fericit care se baza pe respect, afecțiune reciprocă și liber arbitru a fost născocită pentru prima oară în vest de trubadurii medievali. În *Centuries of Childhood*, Ariès a demonstrat că cei mici au fost percepuți ca adulți în miniatură până în Renaștere, când statutul lor s-a schimbat în rândurile aristocrației. Ideea s-a strecurat, în cele din urmă, și în restul societății, către începutul secolului al XX-lea, fapt dovedit de adoptarea legilor privind munca în rândul copiilor și școlarizarea universală.

În mod similar, Aristotel și Shakespeare se referă la „vârstele omului“. Dante începe *Infernul* așa: „Pe când e omu-n miezul vieții lui.“* Dar vârsta mijlocie a fost recunoscută drept o categorie distinctă de dezvoltare, cu caracteristici unice, abia în ultimii 150 de ani³; doar atunci a fost supusă directivelor birocratice, științifice, preocupărilor politice și intereselor de afaceri și de marketing.

Alegerea de a fragmenta curgerea neîntreruptă a anilor rămâne doar atât: o alegere. Fie că vârsta de 13 ani semnalizează începerea etapei adulte, cum este cazul în religia iudaică, fie că vârsta de 18 sau de 21 de ani este o vârstă suficient de matură pentru a vota sau a bea, fie că vârsta de 35 de ani este vârsta minimă necesară pentru a fi președinte, fie că vârsta de 65 de ani este momentul pentru a te pensiona, toate sunt alegeri făcute de un anumit grup, la un moment anume, din

* Traducere de George Coșbuc, Polirom, Iași, 2000. (*N. red.*)

anumite motive. Astăzi, academicienii și politicienii dezbat existența unui nou stadiu – cel de „tânăr adult“. Americanii cu vârsta între 20 și 34 de ani acordă mai mult timp finalizării educației, își dezvoltă carierele, se căsătoresc, au copii și devin independenți din punct de vedere financiar. Drumul către viața adultă s-a lungit ca urmare a unei treceri de la o economie bazată pe producție la una globalizată, tehnologizată și bazată pe servicii, ca urmare a mișcării feministe și ca urmare a schimbării atitudinilor privind familiile monoparentale și căsătoria. Alți experți sugerează faptul că durata mai lungă de viață înseamnă că oamenii cu vârste între 55 și 70 sau 75 de ani constituie un nou stadiu post-vârstă mijlocie, pre-bătrânețe, datorită abilității lor de a continua să muncească și de a-și urma interesele personale sau civice.

Fie că aceste stadii sunt sau nu realmente noi, ele ne propun să privim cu alți ochi superficialitatea noțiunilor referitoare la ce-a de-a doua tinerețe. Vârsta mijlocie este o „ficțiune culturală“⁴, construită diferit în jurul globului, spune Richard A. Shweder, antropolog la Universitatea din Chicago. În afara Americii și Europei, vârsta mijlocie este deseori definită de poziția din cadrul familiei. Femeile hinduse din statul indian Orissa folosesc termenul *prauda* pentru a defini perioada în care o femeie măritată preia gospodăria, dar nu și pentru vârsta mijlocie. În Samoa, zilele de naștere sunt rareori sărbătorite, nu există niciun cuvânt pentru vârsta mijlocie; în schimb, *tagata matua* este utilizat pentru a descrie o persoană matură și cu judecată bună.